

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2017. – Т. 35-36. – С. 351-356

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2017. – Volume. 35-36. – pp. 351-356

УДК: 321.01:342.2

© Анастасія Репецька¹

Взаємодія інститутів законодавчої та виконавчої влади в сучасній Україні

У статті розглянуто проблеми взаємодії органів законодавчої та виконавчої гілок влади в Україні, досліджено її форми на сучасному етапі розвитку. Розглянувши співпрацю цих вищих органів влади в Україні, закріплених в Конституції держави, автор робить висновок, що необхідно зміцнювати таку взаємодію, яка особливо важлива в ситуації з АТО та ускладненням суспільних відносин.

Ключові слова

Законодавча гілка влади, виконавча гілка влади, взаємодія, повноваження гілок влади.

Interaction of Institutes of Legislative and Executive Powers in Modern Ukraine

Interaction between the institutions of state power ensures normal performing of their duties as entire state mechanism. It does not enable any of the branches of power. It is for this purpose that the founder of the division of power created a system of restraints and counter balances. To ensure their independence of one branch of government from another, it is necessary that each one has a real opportunity to influence another. Through the division of powers, the rule of law is organized and operates by legal means.

At the same time, the principle of distribution of power is not so much a rigid division of functions and competences as the mechanism of their close interaction to solve problems of state formation.

The interaction of the institutions of state power as the principle of the Constitutional system of Ukraine is currently a very topical problem, since our state is only at the prime of developing such institutions as an institution for the distribution and interaction of the branches of state power, and, therefore, needs the best possible solution to urgent problems.

Keywords

Legislative branch of government, executive branch of government, interaction, powers of branches.

Постановка проблеми. Розвиток України як демократичної держави неможливий без застосування принципу розподілу влад. Значних зрушень зазнала держава у цій сфері впродовж невеликого, як для держави, відрізка часу. Тому розгляд взаємодії інститутів державної влади, які забезпечують нормальне функціонування державного механізму в цілому і не дають можливості жодній з гілок влади узурпувати владні повноваження інших, є доцільним. Разом з тим принцип розподілу влади є не стільки жорстким розподілом функцій та компетенцій, скільки механізмом їх тісної взаємодії для вирішення проблем державотворення.

Взаємодія інститутів державної влади як принцип Конституційного ладу в Україні є досить актуальною проблемою в наш час, оскільки наша держава лише починає розвивати інститут розподілу і взаємодії гілок державної влади, а, отже, і потребує якомога кращого вирішення нагальної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні та українська вчені замислюються над проблемою розподілу влади ще з часів Платона й Аристотеля. Та більш-менш закінченого вигляду ця концепція набула в епоху французького просвітництва. Не менш важливе значення проблема має й у наші часи, і часто стає предметом дослідження для українських вчених.

Варто зауважити, що спеціальні комплексні дослідження цієї проблеми відсутні. Водночас науковці приділяють увагу державно-правовому статусу кожної з гілок влади окремо. Це, на-

¹ Аспірантка кафедри політології та державного управління, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна, Email: nastia_veen94@ukr.net

самперед, стосується аналізу правової природи і місця в державному механізмі органів законодавчої, виконавчої гілок державної влади та президента, які досліджують у своїх наукових працях: В. Копейчиков², Л. Кривенко³, В. Погорілко⁴, В. Речицький⁵, І. Салій⁶, М. Цвік⁷, В. Шаповал⁸, Ю. Шемшученко⁹, І. Туркіна¹⁰ та інші.

Втім, поза увагою дослідників залишилось ряд проблем, які вимагають подальшого аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Форми і методи взаємовідносин органів державної влади – законодавчого та виконавчого органів, органічно пов'язані з типом політичного режиму, як відповідної сукупності прийомів і способів здійснення владної діяльності. Форми взаємодії законодавчої та виконавчої влад обумовлені як правовими, так і організаційними чинниками, тому звідси випливає поділ форм взаємодії на правові та не правові. Визначаються форми характером відносин між органами законодавчої й виконавчої влад, що можуть викликати різні наслідки як юридичні, так і не юридичні.

Однак на конституційному рівні закріплено пріоритет лише правової форми, яка передбачає обов'язкову діяльність державних органів в межах, передбачених Основним Законом України. Тому взаємодія інститутів законодавчої та виконавчої влад частіше набуває правових форм, ніж організаційних¹¹.

При цьому слід відзначити, що правові форми взаємодії органів законодавчої та виконавчої влад підкреслюють: необхідність реалізації в Україні і зарубіжних країнах теорії поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, що наділені незалежністю одна від одної; створення ефективної взаємодії інститутів законодавчої та виконавчої влад потребує вдосконалення важелів впливу один на одного, що виражаються через систему стримувань і противаг¹².

Статус цих органів визначається певними нормативними приписами, на основі яких здійснюється процес взаємодії парламентської та урядової діяльності. Вони фіксуються в Конституції України, законах, постановах, указах, положеннях та інших нормативно-правових актах.

Сучасне розуміння Конституції як Основного Закону держави і суспільства неможливе без визнання необхідності закріплення в ній загальноновизнаних соціальних цінностей, безумовних демократичних традицій вітчизняного та світового конституціоналізму.

Конституції України належить особлива роль у системі нормативної регламентації механізму організації і функціонуванні державної влади, оскільки вона закріпила не лише принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову, а й принцип взаємодії різних її гілок між собою, який знайшов своє втілення в тексті Основного Закону. Це доводиться на основі детального аналізу положень Конституції, норми якої закріплюють взаємодію органів державної влади в сфері законодавчого регулювання, в бюджетній, фінансовій, кадровій та в інших сферах, а також щодо здійснення органами державної влади контрольних функцій. Усі функції Конституції мають важливе значення для забезпечення її впливу на встановлення взаємодії органів держав-

² Копейчиков В.В. (1995), Організація державної влади і розробка нової Конституції України, Вісник Академії правових наук України, №3.

³ Кривенко Л. (1994), Тріада влади. Перша серед рівних: законодавча і виконавча влади: проблеми співвідношення та конституційно-правового статусу, Віче, №7.

⁴ Погорілко В.Ф. (1995), Актуальні проблеми реформування державної влади в Україні, Вісник Академії правових наук України, №3.

⁵ Речицький В. (1993), Конституція як форма осягнення влади, Вісник Академії правових наук України, №1.

⁶ Салій І. (1993), За дієздатну, вмело організовану владу, Право України, №2.

⁷ Цвік М. (1995), Взаємодія законодавчої і виконавчої гілок влади та референдуму в системі народовладдя, Вісник Академії правових наук України, №3.

⁸ Шаповал В.М. (1995), Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз, Київ, Програма Л, 136 с.

⁹ Шемшученко Ю. (1995), Сила демократії – у силі влади?: Реформування державної влади в Україні, Віче, №6.

¹⁰ Туркіна І. Є. (2005), Місце та роль конституційно-судової гілки влади в демократичному політичному процесі: Автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.02, Одес. нац. юрид. акад., 20 с.

¹¹ Салієнко О.О. Форми взаємодії законодавчої та виконавчої влади в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-1/doc/4/10.pdf> (дата звернення: 13.11.2017).

¹² Там само.

ної влади, але особлива роль належить її установчій, право-надільній та обмежувальній функціям¹³.

Конституція України за своєю особливою політико-правовою природою встановлює лише основоположні засади і фундаментальні принципи функціонування всього державного механізму, а функцію детальної регламентації усієї різноманітності взаємозв'язків між органами законодавчої і виконавчої гілок державної влади виконують закони та інші нормативно-правові акти Верховної Ради України та Президента України. Для підвищення ефективності та дієвості всієї нормативно-правової системи у забезпеченні взаємодії органів законодавчої і виконавчої гілок державної влади необхідно терміново прийняти Закон України «Про нормативно-правові акти», оскільки реальне забезпечення взаємодії органів державної влади можливе лише за умови суворого дотримання принципів ієрархії самих нормативно-правових актів, а також їх відповідності Конституції та один одному¹⁴.

Одним з конституційних принципів, що закріплені в Конституції України, є принцип взаємодії різних гілок державної влади. Переконливим доказом існування того чи іншого принципу Конституції, незалежно від способу його закріплення, є наявність певного механізму, з допомогою якого здійснюється регуляція суспільних відносин. В юридичній науці такий механізм називається правове регулювання, під яким розуміється сукупність усіх юридичних засобів та форм, які забезпечують переведення нормативності права в упорядкованість суспільних відносин. Існують юридичні засоби та форми взаємодії різних гілок державної влади, закріплює Конституція України. Детальний аналіз положень Основного Закону дозволяє зробити висновок, що таких засобів та форм є досить багато. І вони ґрунтуються на компетенції різних гілок влади, на співвідношенні їх повноважень між собою. До найважливіших, вважаємо, можна віднести такі повноваження Верховної Ради України, як:

- затвердження державного бюджету України, контроль за виконанням державного бюджету, прийняття рішення щодо звіту про його виконання;
- заслуховування щорічних і позачергових послань Президента України про внутрішнє та зовнішнє становище України;
- розгляд і прийняття рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України;
- здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до Конституції України;
- призначення на посади і звільнення з посад ряду представників органів виконавчої влади;
- призначення третини складу Конституційного Суду України;
- обрання суддів;
- здійснення парламентського контролю в межах, визначених Конституцією, та деякі інші, закріплені ст. 85 Конституції України¹⁵.

Крім того, елементами механізму взаємодії є також: право депутатського запиту, право Верховної Ради України розглянути питання про відповідальність Кабінету Міністрів України та прийняття щодо нього резолюції недовіри. Відповідно до ст. 92 Конституції¹⁶ виключно законами України визначаються: організація і діяльність органів виконавчої влади, судоустрій, судочинство, статус суддів, що також включає можливості впливу парламенту на інші владні структури та є механізмами взаємодії різних гілок державної влади¹⁷.

¹³ Взаємовідносини законодавчої та виконавчої гілок державної влади України. URL: http://ua-referat.com/Взаємовідносини_законодавчої_та_виконавчої_гілок_державної_влади_України (дата звернення: 12.11.2017).

¹⁴ Там само.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 6.11.2017).

¹⁷ Взаємовідносини законодавчої та виконавчої гілок державної влади України. URL: http://ua-referat.com/Взаємовідносини_законодавчої_та_виконавчої_гілок_державної_влади_України (дата звернення: 12.11.2017).

Механізмом взаємодії законодавчої і виконавчої гілок влади з ініціативи останньої є наділення Кабінету Міністрів України правами: законодавчої ініціативи; розроблення та здійснення загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; розроблення проекту закону про Державний бюджет України, забезпечення виконання затвердженого Верховною Радою України бюджету, звіт про його виконання та ін.¹⁸

Але важливо зауважити, що в умовах трансформаційної демократії пострадянського простору чинником урівноважування взаємодії двох основних гілок влади – виконавчої та законодавчої – став Президент, політико-правовий статус якого є майже виключним відносно всієї як світової політичної практики, так і історичного розвитку. Посада президента є такою, що особливим чином збалансовує взаємодію парламентів та урядів на теренах СНД¹⁹.

Президент України є гарантом Конституції України, прав і свобод людини й громадянина, закріплених у відповідному розділі Основного закону²⁰. Тобто Президент персонально відповідає за те, щоб механізми захисту Конституції і прав людини працювали безперешкодно. У Президента є право вимагати від усіх державних органів та органів регіональної влади неухильного дотримання Конституції, прав і свобод людини й громадянина. До того ж він має право оцінювати зміст діяльності підзвітних йому органів та керівників тих владних структур, за якими глава держави вносить пропозиції про кадрові призначення. Часто статус Президента у сучасній Україні зводиться до рівня однієї з гілок влади.

Але досвід багатьох країн, у яких давно встановлено поділ влади, свідчить про те, що його важливим елементом, як вважає Л.А. Окуньков, є певний баланс повноважень між главою держави та парламентом, який контролює уряд²¹. В Україні на даний час такого балансу не існує через специфіку взаємодії політичних сил, яка зумовила певну дестабілізацію політичного розвитку.

Слід зауважити, що в Україні немає й чіткого правового закріплення повноважень кожної з гілок державної влади. Ця обставина розмиває принцип поділу влади у питаннях організації структур і механізмів функціонування держави в цілому. Суттєвим чинником тут є відсутність належної взаємодії гілок влади через те, що кожна з них намагається досягти означеної мети лише на основі власної автономії, самостійності, винятковості, абсолютної незалежності від інших гілок влади²².

Взаємодія гілок української державної влади, як правило, обмежується взаємовпливом законодавчої та виконавчої державної влади, а також взаємодією органів державної центральної влади з регіональними органами державної влади. Механізми цієї взаємодії, на нашу думку, не відрегульовані належним чином, у тому числі й з огляду на правове забезпечення. Разом з тим роль Президента як окремого центру влади, згідно з нормативно-правовими положеннями, повинна мати позитивний вплив на взаємодію гілок влади²³.

Вважаємо, що проблемою у взаємодії гілок влади в межах форми правління в сучасній Україні є потужний вплив законодавчої влади на виконавчу, а точніше на дії уряду. Через брак інформативності та можливості встановлення контролю за діяльністю виконавчої влади обмежуються можливості нагляду та зміни політики уряду. Тому парламентська гілка влади здебільшого може заперечувати лише наслідки політики урядів в будь-якій сфері.

¹⁸ Взаємовідносини законодавчої та виконавчої гілок державної влади України. URL: http://ua-refat.com/Взаємовідносини_законодавчої_та_виконавчої_гілок_державної_влади_України (дата звернення: 12.11.2017).

¹⁹ Алексеенко І.Г. Політико-інституційна взаємодія гілок влади як підгрунтя формування структури та розвитку форми правління сучасної держави. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2011/3.pdf (дата звернення: 10.11.2017).

²⁰ Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 6.11.2017).

²¹ Окуньков Л.А. (2001), Президент и Правительство (в механизме государственной власти), Журн. Рос. Права, № 2., С.59-67.

²² Алексеенко І.Г. Політико-інституційна взаємодія гілок влади як підгрунтя формування структури та розвитку форми правління сучасної держави. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2011/3.pdf (дата звернення: 10.11.2017).

²³ Там само.

До характеристики взаємодії гілок влади як чинника розвитку форми правління слід додати політичну обумовленість контрольних дій з боку парламентів. Неузгодженість між політичними силами, несконсолідованість парламентської опозиції та боротьба між владою й опозицією нерідко гальмують системні реформи у взаємодії законодавчої і виконавчої влади²⁴.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що взаємодія законодавчої та виконавчої влад існує в різних формах: як правових, так і організаційних, залежно від сфери суспільних відносин. Форми взаємодії між органами законодавчої та виконавчої влад закріплені в Конституції України, однак у зв'язку з ускладненням суспільних відносин необхідним є пошук нових форм такої взаємодії.

В Конституції України містяться відповідні механізми взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади. Але сама проблема їх взаємодії не знімається ні в теоретичному, ні в практичному аспекті, оскільки на сучасному етапі державотворення досить багато випадків конфронтації між владними структурами, особливо між законодавчою та виконавчою гілками влади, що не допомагає у вирішенні досить складних проблем, які стоять перед українською державою і суспільством.

Список джерел

1. Алексеєнко І.Г. «Взаємодія гілок влади як чинник розвитку форми правління в сучасній Україні». URL: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_46/alekseenko_vzaemodia.pdf (дата звернення: 10.11.2017).
2. Алексеєнко І.Г. Політико-інституційна взаємодія гілок влади як підґрунтя формування структури та розвитку форми правління сучасної держави. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2011/3.pdf (дата звернення: 10.11.2017).
3. Взаємовідносини законодавчої та виконавчої гілок державної влади України. URL: http://ua-referat.com/Взаємовідносини_законодавчої_та_виконавчої_гілок_державної_влади_України (дата звернення: 12.11.2017).
4. Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 6.11.2017).
5. Копейчиков В.В. (1995), Організація державної влади і розробка нової Конституції України, Вісник Академії правових наук України, №3.
6. Кривенко Л. (1994), Тріада влади. Перша серед рівних: законодавча і виконавча влади: проблеми співвідношення та конституційно-правового статусу, Віче, №7.
7. Окуньков Л.А. (2001), Президент и Правительство (в механизме государственной власти), Журн. Рос. Права, № 2.
8. Погорілко В.Ф. (1995), Актуальні проблеми реформування державної влади в Україні, Вісник Академії правових наук України, №3.
9. Речицький В. (1993), Конституція як форма осягнення влади, Вісник Академії правових наук України, №1.
10. Салієнко О.О. Форми взаємодії законодавчої та виконавчої влади в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-1/doc/4/10.pdf> (дата звернення: 13.11.2017).
11. Салій І. (1993), За дієздатну, вміло організовану владу, Право України, №2.
12. Туркіна І. Є. (2005), Місце та роль конституційно-судової гілки влади в демократичному політичному процесі: Автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.02, Одес. нац. юрид. акад., 20 с.
13. Цвік М. (1995), Взаємодія законодавчої і виконавчої гілок влади та референдуму в системі народовладдя, Вісник Академії правових наук України, №3.
14. Шаповал В.М. (1995), Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз, Київ, Програма Л, 136 с.
15. Шемшученко Ю. (1995), Сила демократії – у силі влади?: Реформування державної влади в Україні, Віче, №6.

²⁴ Алексеєнко І.Г. «Взаємодія гілок влади як чинник розвитку форми правління в сучасній Україні». URL: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_46/alekseenko_vzaemodia.pdf (дата звернення: 10.11.2017).

References

1. Alekseyenko I.H. «Vzayemodiya hilok vlady yak chynnyk rozvytku formy pravlinnya v suchasniy Ukraini». URL: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_46/alekseenko_vzaemodia.pdf (data zvernennya: 10.11.2017).
2. Alyekseyenko I.H. Polityko-instytutysiyna vzayemodiya hilok vlady yak pidgruntya formuvannya struktury ta rozvytku formy pravlinnya suchasnoyi derzhavy. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2011/3.pdf (data zvernennya: 10.11.2017).
3. Vzayemovidnosyny zakonodavchoyi ta vykonavchoyi hilok derzhavnoyi vlady Ukrainy. URL: http://ua-referat.com/Vzayemovidnosyny_zakonodavchoyi_ta_vykonavchoyi_hilok_derzhavnoyi_vlady_Ukrainy (data zvernennya: 12.11.2017).
4. Konstytutsiya Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennya: 6.11.2017).
5. Kopyeychikov V.V. (1995), Orhanizatsiya derzhavnoyi vlady i rozrobka novoyi Konstytutsiyi Ukrainy, Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy, #3.
6. Kryvenko L. (1994), Triada vlady. Persha sered rivnykh: zakonodavcha i vykonavcha vlady: problem spivvidnoshennya ta konstytutsiyno-pravovoho statusu, Viche, #7.
7. Okun'kov L.A. (2001), Prezydent y Pravytel'stvo (v mekhanyzme hosudarstvennoy vlasty), Zhurn. Ros. Prava, # 2.
8. Pohorilko V.F. (1995), Aktual'ni problem reformuvannya derzhavnoyi vlady v Ukraini, Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy, #3.
9. Rechyts'ky V. (1993), Konstytutsiya yak forma osyahnennya vlady, Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy, #1.
10. Saliyenko O.O. Formy vzayemodiyi zakonodavchoyi ta vykonavchoyi vlady v Ukraini. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-1/doc/4/10.pdf> (datazvernennya: 13.11.2017).
11. Saliy I. (1993), Za diyezdatnu, vmilo orhanizovanu vladu, Pravo Ukrainy, #2.
12. Turkina I. Ye. (2005), Mistsetarol' konstytutsiyno-sudovoyi hilky vlady v demokratychnomu politychnomu protsesi: Avtoref. dys. kand. polit. nauk: 23.00.02, Odes. nats. yuryd. akad., 20 s.
13. Tsvik M. (1995), Vzayemodiya zakonodavchoyi i vykonavchoyi hilok vlady ta referendumu v systemi narodovladdya, Visnyk Akademiyi pravovykh nauk Ukrainy, #3.
14. Shapoval V.M. (1995), Vyshchi orhany suchasnoyi derzhavy. Porivnyal'nyy analiz, Kyyiv, Prohrama L, 136 s.
15. Shemshuchenko Yu. (1995), Syla demokratiyi – u syli vlady?: Reformuvannya derzhavnoyi vlady v Ukraini, Viche, #6.